

ДО ПИТАННЯ ПРО ВЕРИФІКАЦІЮ ПОВНОГО ЕТІОЛОГІЧНОГО ДІАГНОЗУ ОСТЕОМІЄЛІТУ У ДІТЕЙ З BCG-ОСТИТОМ

С. І. Бідненко, О. Б. Лютко, В. М. Цокало

ДУ "Інститут травматології та ортопедії НАМН України", м. Київ

TO THE PROBLEM OF VERIFICATION OF COMPLETE ETIOLOGIC DIAGNOSIS OF OSTEOMYELITIS IN CHILDREN WITH BCG-OSTITIS

S. I. Bidnenko, O. B. Liutko, V. M. Tsokalo

Carried out the comparative analysis of microbiologic and serologic investigations in the groups of children with BCG-ostitis, hematogenic of osteomyelitis of joints and long bones of extremities; have been confirmed by pulmonary tuberculosis of various forms that is evidence of probability in children with diagnosis of BCG-osteomyelitis as specific process (41.6%) as well as hematogenic osteomyelitis of common etiology per se or a kind of mixed infection (from 15.4 to 52%) with weak process activity. It has been shown necessity of complex etiologic diagnosis of osteomyelitic process in children with diagnosis of BCG-osteomyelitis for providing of its completeness and objectivity with the purpose of optimization of their antibacterial therapy.

Key words: BCG-osteomyelitis, etiologic diagnosis.

К ВОПРОСУ О ВЕРИФИКАЦИИ ПОЛНОГО ЭТИОЛОГИЧЕСКОГО ДИАГНОЗА ОСТЕОМИЕЛАТА У ДЕТЕЙ С BCG-ОСТИТОМ

С. И. Бидненко, О. Б. Лютко, В. М. Цокало

Сравнительный анализ микробиологических и серологических исследований в группах детей с BCG-оститом, гематогенным остеомиелитом суставов и длинных костей конечностей, подтвержденным туберкулезом легких разных форм свидетельствует о вероятности у детей с диагнозом BCG-остеомиелит как специфического процесса (41,6%), так и гематогенного остеомиелита обычной этиологии per se или в виде смешанной инфекции (от 15,4 до 52%) при слабой активности процесса. Показана необходимость комплексной этиологической диагностики остеомиелитического процесса у детей с диагнозом BCG-остеомиелит для обеспечения ее полноты и объективности с целью оптимизации их антибактериальной терапии.

Ключевые слова: BCG-остеомиелит, этиологический диагноз.

Вступ

Для профілактики туберкульозу з 1921 р. застосовують імунізацію новонароджених живим атенуйованим штамом *M. Bovis* (BCG). В окремих вакцинованих спостерігають післявакцинальні ускладнення, серед яких — дисемінована BCG-інфекція, включно з BCG-оститом та остеомиєлітом. В останні роки частота таких ускладнень становить 6,4–7,9 на 100 тис. вакцинованих і розвиваються вони у дітей переважно до 5-річного віку [4].

Вважають, що 3/4 оститів у дітей молодшого віку спричинено штамом BCG. Разом з тим, у дітей може виникати ураження кісток *m. tuberculosis* за поширення інфекції з легень лімфогематогенно, причому кожне вогнище туберкульозу, незалежно від локалізації, може стати джерелом лімфогематогенного поширення інфекції [7, 8]. В останні роки особливо актуальні нетипові форми за перебігом та морфологією, що ускладнює диференційну діагностику між BCG- та тубоститами.

Відомо, що туберкульозний процес різної локалізації, особливо за його деструктивних форм, може супроводжуватись вторинною нетуберкульозною інфекцією,

що дуже ускладнює лікування хворого [10, 11, 15]. Показано, що змішана інфекція (туберкульоз кісток і суглобів + гематогенний остеомиєліт; туберкульоз легень + хронічний бронхіт) зустрічається у 34,0–87,1% хворих на туберкульоз, що є однією з найбільш актуальних проблем фізіатрії дорослих і дітей. Найчастіше одночасно з мікобактеріями знаходили *S. aureus*, *S. pyogenes*, анаеробні коки, *E. coli*. При цьому характерні збільшення частоти хронізації, ускладнень; зниження ефективності лікування; ріст тривалості виділення мікобактерій [5, 8, 11, 10, 15].

Питання наявності змішаної інфекції, її характеристика та з'ясування етіологічної ролі інших мікроорганізмів за ускладнень після BCG-вакцинації, включно з BCG-остеомиєлітом та гематогенним остеомиєлітом, практично не вивчене, особливо в аспекті ранньої етіологічної діагностики.

В етіологічній та диференційній діагностиці туберкульозу кісток та гематогенного остеомиєліту незамінним залишається бактеріологічне дослідження клінічного матеріалу з виділенням культури, найбільш результативне при дослідженні казеозних мас, гною з гарячих та холодних абсцесів чи з осередка деструкції кістки або суглоба [4, 7]. Щодо частоти виділення мікобактерій BCG

за ускладнення після вакцинації, то цей показник, за даними поодиноких дослідників, становить 20,5–35,3% [2].

Для лабораторій загального медичного спрямування залишається цілком актуальним мікроскопія нативного матеріалу за Цилем—Нельсеном для виявлення мікобактерій туберкульозу за умови додержання сучасної методики виконання [11, 15].

У літературі мало конкретної інформації про використання в етіологічній діагностиці BCG-остеомієлітів імунологічних методів, окрім реакції Манту, особливо для виявлення та рівня антибактеріальних антитіл до мікобактерій BCG та інших мікроорганізмів. Як відомо, при проникненні в організм мікобактерій туберкульозу розвиваються специфічні імунологічні зрушення, серед яких — антитілоутворення. Визначення рівня специфічних антитіл проти антигенів туберкульозу має діагностичне значення [12–14]. Вважають, що за BCG-оститу з верифікованим діагнозом титри антитіл у таких реакціях, як реакція непрямой геммаглютинації (РНГА) та реакція зв'язування компліменту (РЗК), як правило, негативні, але за наявності туберкульозного комплексу — позитивні у 59,5% дітей проти 71,4% — з туберкульозними оститами.

Використовують також ряд скринінгових тестів, які дають у 73,6% хворих позитивний результат проти 10,0% — у здорових, і можуть бути використані для виявлення прихованої активності туберкульозу, диференціації поствакцинальної туберкулінової алергії та “віражу”, а також для прогнозування перебігу хвороби, виявлення можливого її рецидиву, визначення ефективності лікування та повноти одужання хворого [12, 13]. Висока оцінка результатів серологічних досліджень проти збудників гематогенного остеомієліту кісток кінцівок та хребта як у дорослих, так і у дітей неодноразово дана нами протягом останніх 10 років, особливо щодо *S. aureus*, *S. pyogenes* та інших виділених мікроорганізмів [1, 3, 9].

Мета дослідження — вивчити особливості мікрофлори, включно з вторинною, осередку запалення та стан антимікробного гуморального імунітету у дітей раннього віку з діагнозом BCG-остеомієліт для встановлення повного етіологічного діагнозу захворювання та оптимізації антибактеріальної терапії.

Матеріали і методи

Порівняння мікробіологічних та серологічних показників виконували у дітей чотирьох груп: *I група* — дослідна; *II–IV* — контрольні.

- *I група* — діти, прооперовані в ДУ “ІТО НАМНУ” з патоморфологічно уточненим діагнозом BCG-остеомієліту кісток кінцівок, — 43 дитини віком від 1 до 5 років;

- *II група* — діти з хронічним гематогенним остеомієлітом (ХГО) довгих кісток кінцівок, госпіталізовані в клініку інституту у 2000–2003 рр., — 30 дітей віком від 2 до 12 років;

- *III група* — діти, прооперовані в Національній дитячій спеціалізованій лікарні “ОХМАТДИТ”, з гострим гематогенним остеомієлітом (ГГО) суглобів та довгих кісток кінцівок у 2008–2011 рр., — 27 дітей віком від 3 тижнів до 4 років;

- *IV група* — діти і підлітки з мікробіологічно підтвердженим туберкульозом легень різних форм, госпіталізовані в клініку ДУ “Інститут фтизіатрії та пульмонології ім. Ф.Г. Яновського” в 2010–2011 рр., — 13 дітей віком від 6 до 16 років,

Мікробіологічні дослідження на присутність та визначення виду мікроорганізмів включали аналіз виділень з ран, вмісту нориць, абсцесів, гематом, шматочки ураженої тканини, які брали під час операції чи перев'язки. Посіви на поживні середовища з наступним виділенням чистих культур мікроорганізмів та ідентифікацією були виконані у відповідності з діючими методичними матеріалами.

Одним з основних методів дослідження для виявлення мікроорганізмів вважали ретельну бактеріоскопію нативних мазків. Препарати готували з операційного матеріалу, роздільно взятого в стерильний посуд в операційній. Мазки фарбували за Грамом та Цилем—Нельсеном і досліджували не менше 100–200 полів зору.

Серологічні дослідження включали вивчення в динаміці захворювання сироваток крові хворих для з'ясування специфічної імунної відповіді до ізольованих з ранових виділень мікроорганізмів. Дослідження проводились у реакції аглютинації (РА) з живою і грітою культурами ізольованих від хворих мікроорганізмів. За діагностичний титр антитіл до *S. aureus* брали наявність аглютинації в розведенні сироватки хворого не нижче 1:640–1:1280; *P. aeruginosae* — 1:160; інших неферментуючих та рухливих ентеробактерій — 1:80 і більше (з живою культурою).

Для виявлення в сироватці крові антитіл до видоспецифічних антигенів *S. aureus*, особливо за відсутності цього мікроорганізму в ранових виділеннях, виконували реакцію аглютинації з грітою суспензією трьох музейних штамів *S. aureus*, виділених від хворих. Діагностичним титром вважали 1:640–1:1280.

Визначення рівнів С-реактивного білка та антистрептолізину-О проводили напівкількісним виявленням їх у сироватках методом аглютинації латексних часточок: CRP, ASO виробництва “Human Wiesbaden, Німеччина”. За діагностично значущі титри брали значення: >6 мг/л та >200 МО/мл, відповідно.

Антитіла до мікобактерій туберкульозу визначали імунохроматографічним скринінговим тестом Hexagon TB виробництва “Human Wiesbaden, Німеччина”. Чутливість тесту вивірена позитивними результатами у хворих з активною формою туберкульозу. У вилікованих та вакцинованих хворих тест зазвичай має негативний результат. Його чутливість при цьому досягає 85%. Дані тесту відповідають параметрам ELISA, де використовується той же антиген A60: точка виміру дорівнює 400 МО/мл для IgG та IgA. За цими параметрами тест має специфічність >90%.

Результати мікробіологічних та серологічних досліджень оброблені статистично порівнянням груп за t-критерієм Ст'юдента [5].

Результати та їх обговорення

Досліджено операційний матеріал (тканини, пункти) від 81 дитини з BCG-остеомієлітом, гематогенним гострим та хронічним остеомієлітом за допомогою методів мікроскопії та культурального дослідження (табл. 1).

Таблиця 1

Результати мікроскопічних та культуральних досліджень у дітей дослідної (I) та контрольних (II-III) груп

Групи дітей	Число обстежених мікробіологічно	У тому числі з позитивними результатами мікроскопії				Усього дітей з виділенням культури	Виділення культур мікроорганізмів за видами						
		Усього	грампозитивні коки	грампозитивні палички	грамнегативні коки		<i>S. aureus</i>	<i>S. epidermidis</i>	<i>Str. pyogenes</i>	<i>Corynebacterium spp.</i>	<i>E. coli</i>	<i>Neisseria cataralis</i>	<i>P. aeruginosa</i>
I (n=43)	35	14 (40,0)	11 (78,5)	2	1	8 (22,8)	4 (50,0)	1	1 (12,5)	2	1	1	—
II (n=30)	24	—	—	—	—	16 (66,7)	14 (88,0)	0	1 (6,2)	0	1	0	2
III (n=27)	22	16 (72,7)	16 (100)	—	—	15 (68,2)	9 (60,0)	0	2 (13,3)	0	1	0	3

Примітка. У дужках позначені відсотки (%).

Як видно з порівняння результатів мікроскопії та культурального дослідження операційного матеріалу, в I групі дітей з BCG-остеомиєлітом і в II групі дітей аналогічного віку (до 4 років) з діагнозом ГГО, частота виявлення мікроорганізмів та їх спектр мають певні відмінності. Так, мікроскопічно мікроорганізми виявлено у 40 та 73,3% дітей, відповідно (t=2,7; p<0,01). Причому грам-позитивні коки серед позитивних результатів становили 78,5 та 100% (t=3,0; p<0,01).

Частота виділення культур мікроорганізмів у хворих з ГГО (III група) та ХГО (II група) у 3 рази вища (t=3,7; p<0,01), ніж у дітей з BCG-остеомиєлітом (I група), але такі, що найчастіше зустрічаються при ГГО — *S. aureus* та *S. pyogenes*, виділялися від дітей з BCG-остеомиєлітом та з ГГО (62,5 проти 73,3%) майже з однаковою частотою (t=0,7; p>0,5).

Подібну закономірність частоти виділення збудників з операційного матеріалу спостерігали при порівнянні дітей з BCG-остеомиєлітом та ХГО, але за ХГО стафілококи виділялися значно частіше (t=3,1; p<0,01).

Характерно, що з операційного матеріалу у дітей з BCG-остеомиєлітом не було виділено *P. aeruginosa*. Це свідчить проти екзогенного характеру інфікування матеріалу. Узагальнюючи викладене, можна припустити, що у значного числа дітей з BCG-остеомиєлітом (22,8–40,0%) міг бути якщо не гострий чи хронічний гематогенний остеомиєліт,

то, в усякому разі, змішана гематогенна інфекція, зумовлена штамом мікобактерій *Bovis BCG* та звичайними збудниками ГО — *S. aureus*, *S. pyogenes*, можливо, іншими виділеними мікроорганізмами.

Певне уточнення отриманих результатів та зроблених припущень дали результати серологічних досліджень, виконаних у більшості обстежених дітей (у 70 серед 81 особи) паралельно з контрольною IV групою дітей з бактеріологічно підтвердженим діагнозом туберкульозу легень (табл. 2).

Як видно з отриманих результатів, у абсолютної більшості дітей (90–100%) кожної з чотирьох груп спостерігали діагностичні рівні серологічних показників — одного чи декількох. Це свідчить про збереженість у них, загалом, антитільної гуморальної відповіді. Позитивні результати титрів антитіл проти *S. aureus* реєстрували майже в усіх дітей з BCG-остеомиєлітом (96%) та туберкульозом легень (100%), з ГГО та ХГО — у 87,5 та 80,0% дітей, відповідно (t=0,4; p>0,5).

Частка високих титрів антитіл проти *S. aureus* становила 52,0 та 58,3% від числа позитивних результатів у дітей з ГГО та BCG-остеомиєлітом (p>0,5); 69,3% — у дітей з туберкульозом легень і 81,3% — у дітей з ХГО (p>0,5).

Щодо частоти діагностичних рівнів АСЛ-О, то найчастіше вони зустрічались у дітей з туберкульозом легень (77%), менше — у дітей з ХГО (55%). У дітей з ГГО

Таблиця 2

Серологічні показники у дітей дослідної (I) та контрольних (II-IV) груп

Групи дітей	Число обстежених	У т. ч. з позитивним результатом	З них за результатами окремих тестів										
			АСЛ-О, МО/мл		РА з ПВ <i>S. aureus</i>		Hexagon TB		РА з аутоштамом		СРБ, мкг/л		
			Позитивні	≥300	Позитивні	≥1:1280	Усього	Позитивні	Усього	Позитивні	Усього	у т. ч. позитивних ≥12	≥48
I (n=43)	26	26 (100)	4 (15,4)	2 (50)	25 (96,0)	13 (52,0)	12	5 (41,7)	8	5 (62,5)	12	3 (25,0)	0
II (n=30)	20	18 (90,0)	11 (55,0)	7 (63,6)	16 (80,0)	13 (81,3)	—	—	8	5 (62,5)	20	14 (70,0)	7 (35,0)
III (n=30)	24	22 (91,2)	7 (30,0)	7 (100)	21 (87,5)	14 (58,3)	—	—	13	8 (61,5)	24	17 (77,7)	12 (50,0)
IV (n=13)	13	13 (100)	10 (77,0)	10 (100)	13 (100)	9 (69,3)	13	7 (53,8) ELISA 6 (46,1)	—	—	13	9 (69,2)	3 (23,1)

Примітка. У дужках позначені відсотки (%).

та BCG-остеомиєлітом частота позитивних результатів АСЛ-О була значно нижчою і статистично не відрізнялась — 30,0 та 15,4%, відповідно ($t=0,9$; $p>0,5$). Характерно, що високі рівні АСЛ-О найчастіше спостерігали у дітей з туберкульозом легень (100% з числа позитивних) та дітей з ХГО (63,6%). Імовірно етіологічна роль *S. pyogenes* у цих групах пов'язана з більшою тривалістю захворювання та старшим віком дітей.

Відомо, що вираженість серологічних показників пов'язують з активністю патологічного процесу. У наших спостереженнях такої чіткої залежності не виявлено. Виходячи з результатів дослідження концентрації СРБ крові, найактивнішим був патологічний процес у дітей з ГГО: у 50% обстежених концентрація СРБ становила 48–96 мкг/мл, що природно. Менш частою була висока активність процесу у дітей з ХГО (35% обстежених) та туберкульозом легень (23,1% позитивних). Діти з BCG-остеомиєлітом характеризувались слабкою активністю процесу — усього 25% обстежених мали діагностично значущу концентрацію СРБ — 12–24 мкг/л. Це майже у 3 рази менше, ніж в інших досліджуваних групах, причому жоден з дітей не мав високої концентрації. Незважаючи на це, частота виявлення антитуберкульозних антитіл у тесті Нехагон ТВ у дітей з BCG-остеомиєлітом була лише на 12,1% нижчою, ніж загалом у дітей з туберкульозом легень ($t=0,5$; $p>0,6$), але більш, ніж у 2 рази перевищувала її за інфільтративного чи лікованого туберкульозу легень (20% позитивних). У той же час дисемінований та вогнищевий туберкульоз легень давав значно вищі показники тесту Нехагон ТВ — відповідно, 100 та 60%. Інформативність тесту було перевірено нами порівнянням його результатів з такими в ELISA, при цьому чутливість тесту Нехагон ТВ була на 7,7% вищою, ніж ELISA.

Особливо показовим є порівняння частоти діагностичних титрів антитіл проти виділених від хворих культур мікроорганізмів. Вона була майже ідентичною в усіх групах хворих (61,5–62,5% позитивних результатів спостережень хворих з виділенням культури мікроорганізмів). Це підтверджує етіологічну роль виділених мікроорганізмів, насамперед — стафілококів, у розвитку остеомиєлітичного процесу не тільки у хворих з ГГО та ХГО, але й з патоморфологічно верифікованим BCG-остеомиєлітом.

Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок, що за результатами мікробіологічних та серологічних досліджень етіологія остеомиєліту у значної частини дітей після BCG вакцинації може бути зумовлена, як мінімум, змішаною інфекцією мікобактерій BCG та збудників гематогенного остеомиєліту. Не виключено також, що серед цих дітей є хворі на туберкульоз кісток або на звичайний гематогенний остеомиєліт з атипичним перебігом та слабкою активністю процесу.

Висновки

1. В операційному матеріалі 40% дітей з діагнозом BCG-остеомиєліт мікроскопічно виявлено мікроорганізми, які не належать до кислотостійких паличок. Від 22,8% дітей виділені мікроорганізми, переважно грам-позитивні, відомі як збудники кістково-гнійної інфекції (*S. aureus*, *S. pyogenes*, *Corynebacterium spp.*).

2. При серологічних дослідженнях діагностичні титри антитіл до мікобактерій туберкульозу (тест Нехагон ТВ) виявлено у 5 (41,6%), високі титри до *S. aureus* — у 52%, *S. pyogenes* — у 15,4% дітей з діагнозом BCG-остеомиєліт. Чутливість тесту Нехагон ТВ підтверджена результатами дослідження контрольної IV групи дітей з туберкульозом легень.

3. Порівняльний аналіз мікробіологічних та серологічних показників у дослідній та контрольній групах дітей з гематогенним остеомиєлітом свідчить про наявність у дітей з діагнозом BCG-остеомиєліт як специфічного процесу, так і гематогенного остеомиєліту звичайної етіології *per se* чи у вигляді змішаної інфекції за слабкої активності процесу.

4. Показана необхідність комплексної етіологічної діагностики остеомиєлітичного процесу у дітей з діагнозом BCG-остеомиєліт для підвищення її повноти та об'єктивності з метою оптимізації їх антибактеріальної терапії.

Література

1. Етіологія хронічного гематогенного остеомиєліту у дітей та підлітків в динаміці хірургічного лікування / Бідненко С.І., Грицай М.П., Лютко О.Б., Ліненко О.М. // Вісн. травматол., ортопед. та протезування. — 2004. — № 4. — С. 34–37.
2. Камаева Н.Г. Дифференціальна діагностика оститів туберкульозної і БЦЖ етіології у дітей : автореф. на соискание уч. степени канд. мед. наук : спец. Д 001.052.01 “Медицинские науки” / Н.Г. Камаева. — М., 2010. — 25 с.
3. Костно-суставной сепсис у новорожденных детей / Ханес Г.С., Максимова И.С., Григорьевский В.В., Бидненко С.И. // Хирургия детского века. — 2005. — Т. 2, № 1. — С. 97–104.
4. Костроміна В.П. БЦЖ-вакцинація у дітей та її можливі ускладнення / В.П. Костроміна, В.О. Стриж // Здоров'я України. — 2008. — № 41. — С. 54–55.
5. Мельник А.М. Етіопатогенез, класифікація, діагностика і лікування легеневого та позалегенового туберкульозу / А.М. Мельник // Мистецтво лікування. — 2003. — № 4. — С. 35–41.
6. Мерков А.М. Санитарная статистика : [Пособие для врачей] / А.М. Мерков, Л.Е. Поляков. — Л. : Медицина, 1974. — 384 с.
7. Милованова Е.М. Гематогенный остеомиелит в клинике костно-суставного туберкулеза / Е.М. Милованова, К.Н. Коваленко // Ортопед., травматол. и протезир. — 1974. — № 6. — С. 32–36.
8. Ніколаєва О.Д. Туберкульоз у поєднанні з хронічними неспецифічними захворюваннями легень / О.Д. Ніколаєва // Лікарська справа. — 2007. — № 3. — С. 42–46.
9. Оцінка інформативності комплексного мікробіологічного та серологічного дослідження для етіологічної діагностики гематогенного остеомиєліту хребта / Бідненко С.І., Сташкевич А.Т., Лютко О.Б. [та ін.] // Укр. мед. часопис. — 2011. — № 1. — С. 107–110.
10. Степанская О.Х. Микробиологическая характеристика резцированных тканей и гноя у больных костно-суставным туберкулезом / О.Х. Степанская, Т.С. Гинзбург // В кн. : Хирургическое лечение костно-суставного туберкулеза / Куценко Б.С., Степанская О.Х., Федорук Ф.Ф. — К. : Вища шк., 1977. — С. 78–86.
11. Фіщенко В.Я. Диференційна діагностика туберкульозного та неспецифічного спондиліту / В.Я. Фіщенко // У кн. : Сучасні підходи до діагностики, лікування та реабілітації хворих і інвалідів з інфекційним ураженням кістково-суглобової системи :

- навч.-метод. посібник. Розділ IV / За ред. *І.П. Вернигори*. — Київ — Житомир, 2006. — С. 72–84.
12. *Чернушенко К.Ф.* Імунологічні методи у діагностиці туберкульозу / *К.Ф. Чернушенко* // *Лабораторна діагностика*. — 2005. — № 2. — С. 61–66.
13. *Chan E.D.* Immunologic diagnosis of tuberculosis. A review / *Chan E.D., Heifets L., Iseman M.D.* // *Tuberculosis and Lung Dis.* — 2000. — Vol. 80, № 3. — P. 131–140.
14. Enzyme-linked Immunospot and Tuberculin skin Testing to Detect Latent Tuberculosis Infection / *Shams H., Weiss S.E., Klucar P. [et al.]* // *Am.J. Respiratory and Critical Care Medicine*. — 2005. — Vol. 172. — P. 1161–1168.
15. *Mousa H.A.-L.* Tuberculosis of bones and joints : diagnostic approaches / *H. A.-L. Mousa* // *Intern. Orthopedics (SICOT)*. — 1998. — Vol. 22. — P. 245–246.

УДК 616.727.9-007.24:615.039.03:001.8

СРАВНЕНИЕ ДИКЛОФЕНАКА-ЭМУЛЬГЕЛЯ ДЛЯ МЕСТНОГО ПРИМЕНЕНИЯ С ИБУПРОФЕНОМ ДЛЯ ПРИЕМА ВНУТРЬ В ЛЕЧЕНИИ АКТИВНОГО ОСТЕОАРТРОЗА МЕЖФАЛАНГОВЫХ СУСТАВОВ КИСТЕЙ (УЗЛОВ ГЕБЕРДЕНА И/ИЛИ БУШАРА). ДВОЙНОЕ СЛЕПОЕ КОНТРОЛИРУЕМОЕ РАНДОМИЗИРОВАННОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ *

J. Zacher¹, R. Altman², N. Bellamy³, P. Brühlmann⁴, J. Da Silva⁵, E. Huskisson⁶, R. S. Taylor⁷

¹*Department of Orthopedic Surgery and Orthopedic Rheumatology, HELIOS Hospital Group, Berlin, Germany*

²*Division of Rheumatology and Immunology, University of California, Los Angeles, CA, USA*

³*Centre of National Research on Disability and Rehabilitation Medicine, Faculty of Health Sciences, University of Queensland, Australia*

⁴*Department of Rheumatology and Institute of Physical Medicine, University Hospital, Zurich, Switzerland*

⁵*University Hospital, Coimbra, Portugal*

⁶*The London Clinic, London, UK*

⁷*Peninsula Medical School, University of Exeter, Exeter, UK*

COMPARASION OF DICLOFENAC-EMULGEL FOR LOCAL APPLICATION WITH IBUPROFEN WITH LOCAL TAKING A MEDICINE IN TREATMENT OF ACTIVE OSTEOARTHRITIS OF INTERPHALANGEAL JOINTS OF HANDS (HEBERDEN'S NODES AND/OR BUSHAR'S NODES). DOUBLE BLIND CONTROL OF RANDOMIZED INVESTIGATION

J. Zacher, R. Altman, N. Bellamy, P. Brühlmann, J. Da Silva, E. Huskisson, R. S. Taylor

The purpose of the present double blind, randomized investigation was the estimate of effectiveness and tolerance of applied locally diclofenac-Emulgel (Voltaren Emulgel) in comparison with ibuprofen taking by the patients with osteoarthritis of interphalangeal joints of hands (Gerberden's nodes and/or Bushar's nodes).

In this investigation 321 patients have taken participation that by means of randomization they have been subdivided into 2 groups. In the 1-st group with diclofenac-Emulgel (active preparation) has been applied including placebo ibuprofen in tablets (active preparation). In the 2-nd group the patients have got placebo of diclofenac-Emulgel and ibuprofen in tablets (active preparation).

Emulgel in a shape of 10 mm stripe has been applied locally 4 times a day and Ibuprofen in tablets (in dose of 400 mg) was applied 3 times a day.

Basic criteria of treatment effectiveness are considered to be the effectiveness in case of pain intensity decrease at least on 40% in correspondence with 100 mm visual analogue scale.

Additional criteria of effectiveness were the following: activity of the disease, pain in the state of rest, pain accompanied movements, constrained movements in the morning, strength of hand grasp and quality of life.

* Резюме по материалам статьи *Zacher J., Burger K. J., Farber L., Grave M., Abberger H., Bertsch K.* "Topical diclofenac versus oral ibuprofen: a double blind, randomized clinical trial to demonstrate efficacy and tolerability in patients with activated osteoarthritis of the finger joints" (Heberden and/or Bouchard arthritis) // *Aktuel Rheumatol.* — 2001. — Vol. 26. — P. 7–14.

Предоставлено компанией "Новартис Консьюмер Хелт С.А. (Швейцария) в Украине".